[א]נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה וכדרבא [א]דאמר רבא [ב]כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת שומעין לו מאי כגון זאת כדרב הונא אמר רב [ב]דאמר רב הונא אמר רב [ג]יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת ואיני עושה הא ראיה יש תימא נחת רוח עשיתי לבעלי מי לא תנן [ג][ד]לקח מן האיש וחזר ולקח מן האשה מקחו בטל אלמא אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי [ה]הכא נמי תימא נחת רוח עשיתי לבעלי [ו]והא איתמר עלה אמר רבה בר רב הונא לא נצרכה אלא [ז]באותן ג' שדות אחת שכתב לה בכתובתה ואחת

נחלה הבאה לו. העתידה לבא לו כגון נחלה דרבנן כדמפרש לקמן אדם יכול להתנות עליה קודם שתבא שלא יירשנה כגון דקאמר דין ודברים אין לי על אותה נחלה העתידה לבא לי כלומר לא יהא לי דין ודברים: **וכדרבא.** כלומר וכאיזו נחלה מועיל התנאי כנחלה הבאה לו בתקנת חכמים כדרבא אבל בנחלה דאורייתא כגון דין ודברים אין לי בירושת אבי כשימות לא יועיל התנאי דבעל כרחו שלו יהא אא"כ יתננה לאחרים בלשון מתנה: **אי אפשי בתקנת חכמים.** שעשו להנאתי: **כגון זאת.** דלקמן דמדרבנן היא: **שומעין לו.** דבעל כרחו דאינם לא יזכוהו חכמים שאם אינו חושש בטובה שעשו לו חכמים לא ניתן לו בעל כרחו שלדעתו תקנוה חכמים: **מאי כגון זאת.** כלומר תקנת חכמים היו מדברים בבהמ"ד שעליה אמר רבא כל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זאת התקנה שאנו מדברים בה שומעין לו: **כדרב הונא אמר רב.** כלומר מתקנת מזונות שהבעל נותן לאשה היו עסוקים בבית המדרש והוא נוטל מלאכת ידיה תחתיהן וע"ז אמר רבא כגון זאת התקנה שתקנו חכמים מזונות האשה לטובתה אם אומרת אי אפשי בתקנת חכמים כזו התקנה שתקנו לטובתי דהא לדידי אינה טובה דמלאכת ידי עדיף על מזונותי אזון משלי ואעשה מלאכה לעצמי שומעין לה. ואתא לאשמועינן כרב הונא אמר רב שיכולה אשה לומר לבעלה איני ניזונת משלך ואיני עושה מלאכה לך כי אם לעצמי כדמפרש טעמא בכתובות (דף נח:) קסבר מזוני עיקר כלומר תחלה תקנו עיקר מזונות לאשה מן הבעל בע"כ בין לא תעשה ואח"כ תקנו מלאכה תחת מזונות שלא תהיה לה איבה וכיון דלטובתה נתכוונו לתקן לה מזונות תחלה והיא עוקרת לומר איני חפילה בתקנה זו איני חוששת למזונותיו הרשות בידה וכיון דעקרה תקנת המזונות גם תקנת מלאכת ידיה לבעלה בטלה ממילא דכיון דמזונות אין לה גם הבעל לא יטול מלאכת ידיה והייט נחלה הבאה לו לאדם לאחר מכאן שהמזונות עתידים לבא בכל יום. וה"ה לפירות של נכסי מלוג שתקנו חכמים לבעל פירותיה תחת פרקונה [שם מז:] כ"ש וכ"ש שאם אמר איני מקבל עלי תקנת פרקונה ואיני חושש בפירות נכסי מלוג שתקנו לי דמועיל התנאי בעודה ארוסה שעדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות. והייט דאצטריך במתני' למיתני [לעיל מב.] דאין לאיש חזקה בנכסי אשתו לומר לקוח הוא בידי דאע"ג דכתב לה בעודה ארוסה שלא יטול כלום בפירותיה אפי' הכי שתקה ולא מיחתה לבעלה דמצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי ששתקתי אבל מעולם לא מכרתי לו: ומקשי גמרא **הא ראיה יש.** דקתני מתני' אין לאיש חזקה שאין חזקה מועלת לו לקיים מקחו אבל ראיית עדים או שטר תועיל לו לקיים מכירתה דאם מכרה לו אשתו נכסי מלוג שלה קנה: **תימא נחת רוח עשיתי לבעלי.** שמכרתי לו שלא יכעוס עלי אבל לא היה בדעתי להקנותו דלא דמי לתליוהו וזבין דזביניה זביני [לעיל מז:] דאגב אונסי' גמר ומקני אבל הכא דליכא אונס כ"כ לא גמרה ואקנייה: **מי לא תנן.** דכי הך טענה יכולה אשה לטעון לאחרים שקנו מבעלה וכ"ש (א) שמכרה לבעלה עצמו: **לקח מן האיש.** מן הבעל. כל קרקעותיו משועבדים לכתובת אשתו והיום ולמחר אם ימות או יגרשנה תטרוף מלקוחות אם לא תמצא בני חורין שכן כתב לה כל נכסי אחראין וערבאין לכתובתיך במס' כתובות (דף נא.): **וחזר.** זה הלוקח ולקח מן האשה נתן לה דבר מועט והקנתו לו כדי שלא תטרוף ממנו חוב כתובתה: **מקחו בטל.** לא בטל בטל ממש שכל זמן שיחיה הבעל יאכל זה הלוקח את הפירות שהרי המוכר מכר לו כ"ז שלא תתגרש האשה ולא יבא זמן גיבוי כתובתה שהרי משנה זו בכל נכסים וקרקעות שיש לו לבעל איירי כדמוכח לקמן בסמוך [נ.] דאמרי' למעוטי מאי אילימא למעוטי שאר נכסים כו' ובכולן אי אתה יכול לומר מקחו בטל לגמרי דאמר בפ' האשה שנפלו לה נכסים בסופה(ד) דאי לא תימא הכי סיפא דקתני לא יאמר אדם לאשתו הרי כתובתיך מונחת על השולחן אלא כל נכסי אחראין לכתובתיך ואי בעי לזבוני ה"נ לא מצי מזבין בתמיה מכאן אנו למדין שהמכר קיים ואע"פ שמשועבדין לאשה אלא דלהכי אהני שעבוד שתוכל לטרוף מהן כשיגיע זמנה לגבות כתובתה הלכך האי מקחו בטל אחזר ולקח מן האשה קאי דהוי בטל לגמרי ההוא מקח וכשתבא לגבות כתובתה תטרוף ממנו דמצי אמרה נחת רוח עשיתי לבעלי למכור לך קרקע המשועבד לי ולא גמרתי בלבי להקנות לך: ומשני **הא איתמר עלה.** דההיא דחזר ולקח מן האשה אמר רבה בר רב הונא לא נצרכה למיתני מקחו בטל היכא דחזר ולקח מן האשה אלא באותן ג' שדות המשועבדות לה יותר משאר נכסים ודעתה סמכא עלוייהו טפי דהוי מקחו בטל דודאי לא גמרה ואקניי' אלא נחת רוח עשתה לבעלה. ולקמיה [נ.] מפרש למעוטי מאי דלא ליהוי מקח בטל: **אחת שכתב לה בכתובתה.** כלומר אחת מן הג' שדות הוא שדה שיעבד לה בפי' והזכיר ההוא שדה בשטר הכתובה שעבד לה וסמכא דעתה עליה טפי משאר נכסים. מיהו כל נכסיו נמי שעבד לה שכן כתב לה כל נכסי אחראין לכתובתיך ומיהו לא הזכיר ולא סיים מכולם בפי' בתוך שטר הכתובה כי אם זה לבדו:

ואחת

לאדם מקנה דבר שלא בא לעולם אלא משום דלדידן קיי"ל דאין אדם מקנה ובמילתיה דרבא למודיה לא סגי בלא רב כהנא דמדרבא לא הוה שמעינן שיוכל להתנות בדבר שלא בא לעולם דאע"ג דרבא קאי אמזונות שלא באו לעולם התם אינו חידוש מאי שאין לה מזונות דאטו יש לה ליטול מזונות בעל כרחה דכשרולה חוזרת [א] בה ולא קמ"ל רב הונא אלא שיכולה להפקיע מעשה ידיה מבעלה וא"ת רב דפסיק בפ' הכותב (כתובות דף פד: ושם) כרשב"ג דאמר אם מתה יירשנה אפי' כתב לה דין ודברים אין לי בנכסייך בחייך ובמותך ולאו מטעמיה דאיהו סבר ירושת הבעל דאורייתא ורב סבר ירושת הבעל דרבנן וחכמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה מאי שנא דמפירות יכול להסתלק משום דהוו דרבנן ויש לומר דשאני ירושה דנפלה קמיה דבעל דיורשי האשה נכרים הם באותה ירושה לגבי בעל ולכן אין יכול להסתלק אבל הכא מנכסי מלוג יכול להסתלק שישארו ביד מי שהן עכשיו דהיינו ביד האשה ועוד מלינן למימר דלא עשו חיזוק אלא בדבר שיש לו שורש מן התורה כגון ירושה דאיכא ירושה דאורייתא אבל בדבר דליכא כוותיה בדאורייתא לא עבוד רבנן חיזוק אי נמי פירות דלא שכיחי לא עבוד חיזוק כדאמרינן בריש אע"פ (שם דף נו:) לכל יש כתובה ולא לכל יש פירות דלא שכיחי כמו ירושה דאין לך אשה שאין לה נכסי צאן ברזל שיירש הבעל דאפי' במשיאים יתומה תנן (כתובות דף סז.) לא יפחתו לה מנ' וזו הלכך ירושת צאן ברזל שכיח ולא פלוג רבנן בירושת הבעל דכל ירושות אין יכול להתנות אבל פירות דלא שכיחי דאיכא טובא שאין להם נכסי מלוג לא עשו חיזוק:

יכולה אשה שתאמר לבעלה כו'. פי' בקונטרס וכי קאמר נמי איני מקבל (ב) פרקונה ואיני חושש בפירות נכסי מלוג שלה שתקנו לי דמועיל התנאי בעודה ארוסה שעדיין לא זכה בקרקעותיה לפירות וקצת היה נראה לרשב"א להביא ראיה לדבריו מדתניא פ' נערה שנתפתתה (שם דף מז: ושם ד"ה ואמנין) תקנו פרקונה תחת פירות ש"מ דפירי עיקר ויכול לומר כן דהא בפ' אע"פ (שם דף נח: ושם) פריך אמילתא דרב הונא דהכא מהא דקתני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה ומשני אימא תקנו מעשה ידיה תחת מזונות ומ"מ (ג) אומר רשב"א דאי אפשר לומר כן דאדרבה פרקונה עיקר כמו שמדקדק ר"י בכתובות פ' נערה (דף מז:) דאמר מאי לפיכך בעל אוכל פירות מהו דתימא מיכל לא ניכלינהו אנוחי ניניחינהו כו' קמ"ל דהא עדיפא דזימנין דלא מלו ופריק לה מדידיה וקאמר נמי התם לעיל בשלמא בעל תקינו ליה רבנן פירות דאי אישתבאי הוא ליה איבה ומימנע ולא פריק משמע דלטובת האשה נתקן ובירושל' פ' נערה קאמר בהדיא אהא דתנן נשאת יתר עליו הבעל שאוכל פירות בחייה בעל שאמר אי אפשי לאכול ולא לפרוק אין שומעין לו והא דתנן פרקונה תחת פירות אע"ג דפרקונה עיקר לא תני הכא אלא לאשמועי' שלא תוכל האשה לומר איני נפדית ואיני נותנת פירות ואע"ג דלטובתה נתקן שלא תטמע בין העובדי כוכבים ועוד דלא דמי למזונות שיכולה לומר איני ניזונת ואיני עושה דהתם לא מפקעת תקנת מעשה ידיה שאם אינה עושה ואינה ניזונת היום למחר תעשה ותהא ניזונת אבל אם אמרה איני נפדית ואיני נותנת פירות הרי מפקעת לגמרי תקנת פירות דפירות של כל ימיה הם תחת פרקונה א"נ שאני פירות משום לידו כידה שהוא זוכה בגוף הקרקע אבל מעשה ידיה היאך יזכה בהן שאינן בעין דלא שייך למימר שיזכה בגוף הידים וכענין זה מלינו דר"ל דפליג ארב הונא בפ' אע"פ וסבר דמעשה ידיה עיקר ואינו מגיה הברייתא אלא תני תקנו מזונות תחת מעשה ידיה כדקתני אפ"ה אומר ר"ת דאין הבעל יכול לומר לה היכא דלא ספקה לאי מעשה ידיך למזונותיך כדמוכח בהדיא בפ"ק דגיטין (דף יב.) וכו' המדיר (כתובות דף ע.) דפריך אי דלא ספקה הדרא קושיא לדוכתה כיון דמשעבד לה היכי מצי מדיר לה: **ה"ג בפי' ר"ח** ואחת שהכניס לה שום משלו. וה"פ אחת שכתב לה בכתובה במנה ומאתים וכמה שאדם נותן משלו שייך לשון כתיבה ולא לשון יחוד כגון הכותב כל נכסיו לבניו ואחת שיחד לה בכתובתה תחת הנדוניא שהביאה מבית אביה כי נדוניא נמי נקראת כתובה דבפ' נערה שנתפתתה (שם דף מו: ושם) קתני קבורתה תחת כתובתה דהיינו תחת נדונייתה דתחת מנה מאתים לא קאמרי' דבסוף ההוא פירקא (דף נג.) קאמרי' דארוס' (א)(לית) לה קבורה ואחת שהכניס לה שום משלו שעם לה שדה כנגד תוספת שהוסיף לה משלו על מנה ומאתים וג' עניני ממון אלו כותבין בכתובה בסדר זה תחלה מנה ומאתים ואח"כ נדוניא שמביאה עמה דהנעלת ליה ואחר כך ולבי חתן והוסיף לה מדיליה כו' ובקונט' לא פירש כן:

אילימא

עין משפט נר מצוה

קפט א מיי' פכ"ג מהל' אישות הלכה א ועיין בכ"מ סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לב סעי' א וסעי' ג וסעי' ז וסי' סט סעי' ז:

קצ ב מיי' פי"ט מהל' מלוה הלכה ו:

קצא ג מיי' פי"ב מהל' אישות הלכה ד סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' סט סעי' ד וסי' פ סעי' טו בהג"ה וסי' פא סעי' א בהג"ה:

קצב ד מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' טו ועיין בהשגות ובמגיד משנה ופי"ז שם הל' יא פ"ל מהל' מכירה הלכה ג ועיין בכ"מ סמג שם טוש"ע אה"ע סי' צ סעי' יז:

קצג ה ו ז מיי' פכ"ב מהל' אישות הל' יח ופ"ל מהל' מכירה הלכה ג ופי"ד מהל' טוען הלכה א סמג שם וסי' לה טוש"ע שם וטוש"ע ח"מ סי' קנא סעי' א:

◆

רבינו גרשום

ממקום אחר. כגון נכסי מלוג דאשתו: איני ניזונית. איני מבקשת ממך מזונות ואיני עושה לך מלאכה. שתיקנו חכמים מזונותיה תחת מעשה ידיה ופירות נכסי מלוג שלה תחת קבורתה. ואם מתנה איני מבקש מפירותיה ואיני קוברה שומעין לו. וכיון דכתב לה הכי ואפי' הכי מחזיק בעל בנכסיה פיר תיהוי חזקה קמ"ל דלא דיכולה היא שתאמר נחת רוח עשיתי לבעלי ששתקתי ומקשי' הא ראיה יש. כלומר חזקה אין לאיש בנכסי אשתו הא ראיה יש לו דאי מייתי בעל ראיה שטר רובנה ניהלי: (תימא) דנחת רוח עשיתי לו. שפיים ממני למוכרה לו ולא גמרתי בלבי להקנותה לו: לא נצרכה. דמצי למימר נחת רוח עשיתי לבעלי ומקחו בטל: באותן ג' שדות אחת שכתב לה בכתובתה. שהיתה לו שדה גדולה ששוה יותר משיעור כתובה וכתב לה שתגבה שיעור כתובתה מאותה שדה ואחת שיחד לה בכתובתה ששוה כנגד כתובתה שתגבה ממנו כתובתה. ואחת שהכניס לה שום משלו לתוספת כנגד נדונייתה. דהני ג' שדות שייחד לה בעלה אם מביא הבעל ראיה שמכרה לו אינו כלום דיכולה למחות ולומר נחת רוח עשיתי לבעלי. ומקשי' למעוטי מאי שאם אי מיירי ומכרה היא דמקחו קיים.

א) אולי צ"ל שאם מודה האשה שמכרה לו דמקחו קיים.

מסורת הש"ס

א) ב"ק ח: גיטין עז. כתובות פג., ב) כתובות נח: ע: פג. קז: ע"ש [ב"ק ח:], ג) כתובות נה. גיטין נה:, ד) [כתובות פא:], ה) [צ"ל לית],

◆

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה מי לא וכו' וכ"ש בשמכרה: (ב) תוס' ד"ה יכולה וכו' אינו מקבל עלי תקנת פרקונה: (ג) בא"ד אומר רשב"א דאי אפשר לומר כן. נ"ב עין בב"ת כ"ה סי' דל"ב דכתב דגם כן דעת רשב"ם כך והוא ע"ש וצ"ל [והפלא חסר]:

◆

הגהות הגר"א

[א] בתוס' (ד"ה יכולה) דכשרולה חוזרת. ויש חולקין והר"ן פ"ה דכתובות בשם הרמ"ה והובא בהג"א סי' פ"ט ס"ד בהג"ה):

◆

מוסף רש"י

נחלה הבאה לו לאדם ממקום אחר. שאינה ירושת אבותיו מן התורה (גיטין עז.) אלא ע"י מעשיו הבאה לו כגון נחלת אשתו הבאה לו ע"י נשואין שלו, דהואיל ומשום תקנתא דידיה תקון רבנן והוא בא למחול עליה מוחל ומדרב היא (כתובות פג.). **אדם מתנה עליה.** קודם שוכה (גיטין עז.). **בתקנת חכמים.** שתיקנו לטובתי ואינה טובה לי (כתובות פג.). **כגון זאת.** אמילתא אחריתא אמרה רבא (גיטין עז.). **שומעין לו.** הואיל והתקנה לגרמו נעשית, יכול לומר כלום עשו אלא להנאתי, אני אי אפשי בהנאה זו (שם). **מאי כגון זאת.** אהייא אמרה רבא (שם). **כדרב הונא.** אמזונות שתיקנו לאשה תחת מעשה ידיה. ואי אמרה אי אפשי בתקנה זו שתיקנו חכמים לטובתי, שהפי לכל הנשים ויזמנין דלא ספקי להו מזונות במעשה ידיהן ותקנו להן מזונות ומעשה ידיהן לבעל, אני איני צריכה לכך, מעונגת אני ואי אפשי לעשות מלאכה. אמלא לי מזונות או יש לי אומנות יקרה יותר על כדי מזונתי (כתובות נח:). **איני ניזונת.** משלך, **ואיני עושה.** לך כלום אלא לעצמי (שם נח:) איני ניזונת משל בעלי ואיני עושה לו מלאכה, דכי תקון רבנן מזוני להנאתה תקון, ומגין דלא ספקה במעשה ידיה, ואחר כן תקני מעשה ידיה לבעלה משום איבה, הלכך יכולה לומר אי אפשי (גיטין עז:). **לקח מן האיש.** קרקע המיוחדת לכתובת אשתו, או שכתוב בכתובתה או הכניסה לו שום בכתובתה, וכל שכן שאר נכסים דאי לא עבדה ליה אמר לה עיניך נתת בגרושין ובמיתה (גיטין נה:). **מקחו בטל.** משמע לגמרי ואפילו בחיי הבעל (כתובות צה.).